

De burgemeester en zijn 'Sweensplein'

Het Burgemeester Sweensplein, bij veel oudere Rijenaren bekend als 'ut martplein', werd in 1936 officieel geopend. Onder aanvoering van de vereniging 'Rijens Belang' gingen er al jarenlang stemmen op om een centraal markt- en kermisterrein in te richten. In Rijen bestond de oude ingewortelde traditie om in de Kerkstraat (nu Hoofdstraat) een drukke veemarkt en kermis te houden. Door het toenemende verkeer werd dit steeds meer een ergernis voor velen.

Het was de in 1933 geïnstalleerde burgemeester Sweens die in het begin van zijn ambtsperiode daadkrachtig de - in dit geval toepasselijke - koe bij de horens vatte en aan de wensen van de bevolking tegemoet kwam. Sweens wist al na twee jaar een ambitieus uitbreidingsplan voor de gemeente op tafel te leggen. Het nieuwe marktplein was hier een onderdeel van. De jonge en vooruitstrevende dertiger Jos Sweens was de opvolger van burgemeester Van Poppel en de eerste carrière magistraat die niet uit de gemeente afkomstig was.

Burgemeester Sweens bij de opening van de nieuwe veemarkt in Rijen

Dr. J.C.M. Sweens

Dr. J.C.M. Sweens (1900-1972)

Van 15 augustus 1933 tot 15 januari 1941 was Sweens burgemeester van Gilze en Rijen. Hij was ook lid van de Tweede Kamer (1937-1948) voor de RKSP (Rooms Katholieke Staatspartij) en later de KVP (Katholieke Volkspartij). In die tijd kon dat nog. In de Kamer was Sweens in 1938-1939 lid van de commissie die de affaire-Oss onderzocht. Oss ging in de jaren dertig geruime tijd gebukt onder extreme criminaliteit. Door fors ingrijpen van de gemeentepolitie en een speciale marechausseebrigade was dit de kop ingedrukt. Maar de katholieke minister van Justitie Goseling kreeg kritiek van de Tweede Kamer toen hij de marechaussee afhaalde van het onderzoek naar enkele misdrijven, waarbij de Osse burgemeester en twee geestelijken betrokken zouden zijn. De pastoors werden beticht van zedendelicten, rond de burgemeester hing een geur van fraude en corruptie. Sweens was het als enig lid van de commissie niet eens met de negatieve conclusie over het beleid van minister Goseling. Hij handelde daarmee in lijn met de fractie van de RKSP, die achter zijn minister en de katholieke belangen bleef staan.

In 1941 vertrok Sweens plotseling naar Dongen. Voor de ambitieuze burgemeester was dit geen vooruitgang. Bij zijn afscheid zei gemeentesecretaris Hoevenaars: "als mensch kunnen wij niet anders dan bewondering hebben voor Uwe beslissing, om het welzijn van Uw gezin den voorrang te geven". De werkelijke reden van zijn vertrek was dan ook dat zijn vrouw de spanning van de bombardementen zo dichtbij het vliegveld niet meer aankon. Sweens bleef burgemeester in Dongen tot 1955 en hij was daarna tot 1965 de eerste burger in Helmond.

Ontvangst en installatie

Aan het welkom van een nieuwe burgemeester is in de loop van de jaren wel wat veranderd. De bevolking liep nog massaal uit toen Dr. Sweens en zijn gezin op 24 augustus 1933 in Rijen aankwamen. Het echtpaar stapte in een met twee gepluimde paarden bespannen rijtuig, gevolgd door zeven auto's met daarin familie, genodigden en het gemeentebestuur. Bij de Hoeksestraat stond een stoet opgesteld met niet minder dan 36 Rijense verenigingen. Voordat het gezelschap verder ging liet de Postduivenvereniging 'Het Zuiden' er ter begroeting honderden duiven los. Aan bijna elk huis sierde de rood-wit-blauwe vlag. In Rijen was voor de kerk een door architect Aarts ontworpen ereboog opgericht. Op de rijksweg bij Café 'Het Hoekske' sloten nog zes verenigingen uit Molenschot, drie uit Hulten en bij het vliegveld nog 27 uit Gilze aan. Bij het raadhuis aan de Nieuwstraat in Gilze trok de reuzenstoet onder de door de plaatselijke ambachtslieden gebouwde ereboog door. Na het défilé volgde de installatie in de kleine raadzaal van het raadhuis. De dicht opeen gepakte massa buiten kon alles volgen via speciaal aangebrachte luidsprekers. Na de plichtplegingen bezocht het

Ereboog in de Nieuwstraat in Gilze

Genodigden bij de installatie van burgemeester Sweens voor het raadhuis in de Nieuwstraat in Gilze

burgemeestersechtpaar een concert van Harmonie St. Cecilia vanuit de kiosk op de Heuvel in Gilze en een gezamenlijke voorstelling van Harmonie Vlijt en Eendracht en zangkoor Euterpe in de tuin van de Harmoniezaal in Rijen. Toen de erebogen 's-avonds in het licht werden gezet, laaide de feestvreugde nog verder op. Volgens de krant "almetal een spontaan-jubelende ontvangst, waaraan de geheele bevolking deelnam".

Een nieuw marktplein in Rijen

Al direct bij zijn aanstelling wilde burgemeester Sweens aan de ongebreidelde uitbreiding van Rijen in de vorm van een lang lint een einde maken. Hij startte met een uitbreidingsplan waarvoor hij de Rotterdamse stedenbouwkundige Ir. Alphons Siebers inhuurde. Met een nieuw markt- en kermisterrein met aangrenzende woningen achter de kerk, moest Rijen een centrum krijgen. Toen het plan in de zomer van 1935 aan de inwoners werd voorgelegd, zag een aantal Rijenaren onder aanvoering van kapper en raadslid L. Soeterboek geen heil in een marktplein achter de kerk. Zij pleitten voor het opschuiven van het plein zodat het nieuwe centrum tussen het station en de kerk zou komen. De Rijense voorstellen haalden het niet zodat Sweens zijn zin kon doorzetten. Dat deed

Het nog bijna onbebouwde Marktplein (later Burgemeester Sweensplein) en de Pastoor Oomenstraat in Rijssen, 1939

hij met veel enthousiasme en hij voerde in een jaar tijd zijn plan uit. Hij werd hierbij geholpen door de heersende werkloosheid tijdens de crisisjaren dertig. Door de inzet van werklozen via de werkverschaffing kon het marktplein versneld gebouwd worden.

Opening van het marktplein

Op 20 oktober 1936 was het dan zover; het plein kon geopend worden. Burgemeester Sweens hield om 10.00 uur zijn openingstoespraak en

benadrukte nog eens het belang van het terrein, niet alleen voor de vorm van het dorp maar ook voor de woningbouw. Er moesten zowel eenvoudige woningen als ruimere typen gebouwd worden. De grondprijs mocht voor niemand een bezwaar zijn, want die was gelijk aan gronden die achteraf lagen, maar nu wel voorzien van een keurige verharding, verlichting en riolering. Dat Sweens de internationale tijdgeest goed aanvoelde daarvan getuigt zijn volgende uitspraak: "En al dreigen donkere wolken tengevolge eener wordende wereldreconstructie boven onze hoofden, wij gaan vol goeden moed in Rijssen de toekomst tegemoet". Ook wethouder Uytendaal sprak enige woorden en deed een beroep op de in grote getale aanwezige landbouwers om de markt te steunen en hier hun vee te kopen en te verkopen. Hij stelde voor om het plein te noemen naar zijn energieke burgemeester. Uiteindelijk gebeurde dit pas in 1942, na het vertrek van Sweens. Na de opening gingen de genodigden een glaasje 'morgenwijn' drinken in de Harmoniezaal.

Opening van het Marktplein door burgemeester Sweens in 1936

Het Burgemeester Sweensplein; een plein met veel mogelijkheden

Het Burgemeester Sweensplein heeft in de afgelopen 85 jaar zijn diensten aan de Rijense gemeenschap meer dan bewezen. Het werd niet alleen een markt- en kermisterrein, maar in de winter kwam er soms een ijsbaan en op Koningsdag viert stichting Jun er de Oranjefeesten. In de circustent van Boltini traden Rob de Nijs en Johnny Lion op en ook Trijntje Oosterhuis bezocht het plein. Jeugd Ontspanning Rijssen (JOR) organiseerde er in de jaren zestig de vakantievierdaagse onder de naam Jeugd op Vakantie (JOV) en ook de harmonie en het majorettekorps oefenden er vaak.

Maar voor de generatie die in hun jeugd nog buiten speelde, was het vooral een terrein waar gevoetbald werd, verstoppertje gespeeld, gerolschaatst en gefietst. Het plein bestond uit twee delen; een evenemententerrein met rolschaatsbaan en een park. Tot ergernis van sommige omwonenden werd er op het mooie grasveld in het park regelmatig gevoetbald. Als de politie werd gebeld, die toen nog voor dit soort baldadigheid kwam, moest de voetbal ingeleverd worden en droop de jeugd af naar het hobbelige gedeelte.

Het parkgedeelte van het Burgemeester Sweensplein, 1956

Tekst: Kees van der Heijden
Fotoredactie: Piet Weterings

Bronnen:

www.parlement.com;

www.delpher.nl;

kwartaalblad De Mulder;

(beeld)archieff heemkring

Molenheide